

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLERİ OYUNCULUK PROGRAMI

ANTON ÇEHOV’UN “ÜÇ KIZKARDEŞ”
adlı eserinde
“VERŞİNİN” KARAKTERİNİN İNCELENMESİ VE ROL
ÇALIŞMASI

Yüksek Lisans Tezi

ALİ RIZA KUBİLAY

Danışman : ZURAB SKHALURIDZE

İSTANBUL-2009

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLERİ OYUNCULUK PROGRAMI

Tezin Adı: Anton Çehov'un "Üç Kızkardeş" Adlı Eserinde "Verşinin" Karakterinin
İncelenmesi ve Rol Çalışması

Öğrencinin Adı Soyadı: Ali Rıza KUBİLAY
Tez Savunma Tarihi: 26.05.2009

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Enstitümüz tarafından onaylanmıştır.

Prof. Dr. Selime SEZGİN
Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğunu onaylarım.

Öğr. Gör. Zurab SIKHARULIDZE
Program Koordinatörü

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmzalar

Öğr. Gör. Zurab SIKHARULIDZE

Doç. Dr. Melih Zafer ARICAN

Öğr. Gör. Tamar KHORAVA

ÖZET

ANTON ÇEHOV'UN “ÜÇ KIZKARDEŞ” adlı eserinde
“VERŞİNİN”KARAKTERİNİN İNCELENMESİ VE ROL ÇALIŞMASI

Kubilay, Ali Rıza

İleri Oyunculuk Programı

Tez Danışmanı: Öğr. Gör. Zurab Sıkharulidze

Mayıs 2009, 46 Sayfa

Anton Çehov'un “Üç Kızkardeş” adlı eserindeki Verşinin karakteri, yaşadığı çatışmalar,içinde bulunduğu durumlar ve bunlara karşı tepkisiyle, bir rolün tüm incelikleriyle, sahneye taşınabilmesi için eksiksiz bir örnek olduğu için seçilmiştir. Bu çalışma kapsamında rolün eksiksiz yorumlanabilmesi için, yazarın hayatı,yaşadığı dönem ve dönemi etkileyen önemli olaylar,o dönemde eserin geçtiği ülke olan Rusya'da ve tüm dünyada yaşanan belli başlı olaylar, eserin fabeli, ideası, türü ve konusu,karakterin yorumu ve otobiyografisi ile birlikte karakterin üstün amacı ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Anton Çehov, Üç Kızkardeş, umut, gerçekçi tiyatro...

ABSTRACT

INTERPRETATION AND ROLE PLAY OF THE VERSHININ CHARACTER OF ANTON CHEKHOV'S PLAY NAMED "THREE SISTERS"

Kubilay, Ali Rıza

Advanced Acting Program

Supervisor: Lecturer Zurab Sikharulidze

May 2009, 46 Page

The Vershinin character of Anton Chekhov's "Three Sisters" is chosen because of his inner conflicts, the circumstances he is caught in and his reactions to those made him a perfect example to be brought on stage with decent acting.

The life of the author; the era he had lived in; important cases which effected the era; major cases which had effected the world and Russia where the play took place; the fabel, the idea, the genre and the topic of the play , interpretation and the biography of the character are discussed entirely along with the superior objective of the character so as to perform the act completely in the scope of this analysis.

Key words: Anton Chekhov, Three Sisters, Hope, Realistic Drama

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
2. OYUN METNİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	3
2.1. YAZAR	3
2.2. DÖNEM	5
2.3. FABEL	22
2.4. ESERİN İDEASI	23
2.5. ESERİN TÜRÜ	23
2.6. ESERİN KONUSU	23
2.7. ESERİN ÖZETİ	23
3. KARAKTER ÇALIŞMALARI	26
3.1. KARAKTER İNCELEMESİ VE OTOBİYOGRAFİ	26
3.2. ROLÜN BÜYÜK İSTEĞİ VE AMACI	26
3.3. OLAYLAR	27
4. ROLÜN YORUMU	30
5. SONUÇ	32
KAYNAKÇA	33
EK: 1- Üç Kızkardeş	34
ÖZGEÇMİŞ	46

1. GİRİŞ

Anton Çehov, “Üç Kızkardeş” adlı oyununda, geçmiş, şimdiki zaman ve gelecek arasında kendine yer edinmeyi başaramayanlarla, hiç düşünmeden, sorgulamadan “bugüne” ayak uydurup mutlu! olmayı başaranların hikayelerini anlatır. Oyuna adını veren üç kızkardeş, sürekli geçmişteki güzel günlerinden ve geleceğe dair umut ve hayallerinden bahsederken, bunları gerçekleştirmek için hiçbir şey yapmazlar. Yaşadıkları dönemin değişmekte olan koşullarına ayak uyduramayıp mutsuz olurlar. Çehov, bu oyununda değişmekte olan toplumun ve yaklaşmakta olan yeni düzenin ipuçlarını verirken, bunun toplumun değişik kesimlerini nasıl etkilediğini ortaya koyar. Bunu da oyundaki karakterlerin iç dünyaları, değişen psikolojileri, umutları, hayalleri ve hayalkırıklıkları, birbirinden çok farklı olan amaçları üzerinden yapar.

Anton Çehov, yaşadığı dönemi ve değişen koşulları kusursuz bir biçimde analiz etme yeteneğine sahip bir yazardır. Aynı başarıyı, oyunlarındaki karakterleri yaratmakta da gösterdiğini söyleyebiliriz. Çehov’un oyunlarında, toplumun her kesiminden (doktor, asker, aristokrat, serf, hizmetçi vb...) insanlar vardır. Ve Çehov’un başarısı, bu insanları ayrı ayrı analiz edip, onların iç dünyalarını, değişen koşullarla nasıl başa çıkmaya çalıştıklarını, birbirleriyle olan ilişkilerini şiirsel bir biçimde yazıya dökmesidir. Bunu yaparken de yalnızca döneminin insanlarını ve onların gündelik sorunlarını anlatmakla yetinmez. Çehov, çağlar, koşullar ve dönemler değişse bile, insanoğlunun hep yaşayacağı varoluş sorununu da irdeler.

Üç Kızkardeş oyunundaki Verşinin de Çehov’un büyük bir başarıyla canlı kıldığı, oyun karakterlerinden biridir. Yaşadığı çatışma ve çelişkiler, bir oyuncu için çekici olduğu kadar, sahne üzerinde zorlayıcıdır da.

Çehov’un, Stanislavski ve Moskova Sanat Tiyatrosu ile yaptığı işbirliğinin, oyunculuk sanatına yaptığı katkı tartışılmaz. Elbette gelişen bilim ve teknolojinin yarattığı yeni bakış açılarının da bu katkıda payı büyüktür. Hem bu işbirliği, hem de dönemin bilime

dayalı gerçekçi felsefesi birleşerek, yeni bir oyunculuk yöntemi doğurmuştur. Bugün kullanılan tüm tekniklerin temelinde yatan da bu yöntemdir.

Oyuncu için sahnede en önemli ve en zor olan şey, gerçeği yakalamak, dürüst olmak ve seyirciyi inandırmaktır. İyi yazılmış oyun metinleri ve karakterler olmadan, oyuncunun bu idealini gerçekleştirmesi çok zordur. Anton Çehov, yazdığı oyun ve karakterlerle, oyuncuya kendi macerasında çok büyük bir destek vermektedir. Dahası, oyuncuya bunu denemek için imkân vermektedir.

Tüm bu bilgiler ışığında, Verşinin karakterini tüm gerçekliğiyle sahnede var etmek, oyuncuya oyunculuk serüveninde bir eşik atlatacaktır. Bu çalışmanın yapılma amacı budur.

2. OYUN METNİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. YAZAR

ANTON ÇEHOV (1860-1904)

Rus oyun yazarı ve hikâyecilerinin en önemlilerinden biri olan Çehov,19.yüzyıl Rus eleştirel gerçekçi tiyatrosunun en önde gelen temsilcisidir. Büyükbabası serf olan Çehov, çocukken babasının dükkânında çalıştı,1871’de dükkân batınca ailesi evlerini satıp Moskova’ya gitti;1879’da kendi de Moskova’ya giderek, üniversitede tıp öğrenimi gördü (hemen hemen her oyununda var olan “doktor” karakterinin Çehov’un kendisi olduğu düşünülür).Erkek kardeşinin de desteğiyle para kazanmak için gülmece dergilerine kısa yazılar göndermeye başladı; Moskova ve Petersburg gülmece dergilerinde yüzlerce fikra, öykücük, öyküsel yazı, nükte, dramatik taslaklar yayınladı. Bir süre sonra oyun yazmaya yöneldi, başarısızlığa uğraması üzerine yine hikayeye devam etti.”Tolstoycu” dünya görüşünü benimsedi;Çar tarafından mahkum edilen kişilerin yaşam koşullarını yerinde incelemek için bir Uzakdoğu adası olan Sahalin’e geziye çıktı.1891’de yayımcı dostu Suvorin’le birlikte Batı Avrupa’ya gitti.1892’de Moskova yakınlarındaki Melikhovo köyüne ailesiyle birlikte yerleşerek kendini yazmaya verdi.Martı adlı oyunu, konuşma ve ruhsal havanın eylem ve olaylara ağır basması nedeniyle 1896’da St. Petersburg Aleksandrinskiy Tiyatrosu’ndan geri dönünce, yine hikayeye yöneldi. Bu dönemde köylülere yardım için düzenlenen eylemlere katıldı, 1897’de Fransa’ya giderek Dreyfus davasında Zola’yı destekledi. Maddecî ve demokratik temele dayalı bir dünya görüşüne bağlandı.1899’da akciğer veremi nedeniyle Yalta’ya taşındı. O sırada Kırım’da yaşamakta olan L. Tolstoy ve M. Gorki ile yakın dostluk kurdu. Dostları Nemiroviç-Daçenko ile K. Stanislavski’nin Moskova Sanat Tiyatrosu’nu kurmaları üzerine oyunlarını onlara verdi.1895 – 1904 yılları arasındaki çalışmalarıyla Rus tiyatrosunun yenileyicisi oldu, oyunları büyük başarı kazandı.

1880'lerde hükümet baskısının siyasal ve toplumsal eylemciliğe engel olduğu bir dönemde yazı yaşamını sürdürmeye çalışmış olan Çehov, 19. Yüzyıl Rus dünya edebiyatının en büyük adlarından. Toplumsal ve psikolojik gerçekçi olarak nitelenen oyunları, 1905 Devrimi öncesi Çarlık Rusyası'nın şehir – taşra çelişkisini ortaya koyar. Bunun yanı sıra, aristokrasinin çöküşüyle birlikte ortaya çıkan yeni koşulların toplum üzerindeki etkisini gözler önüne serer. Bireylerin, eskimiş ve çökmekte olanın yerini alan yeni toplum düzeni karşısındaki umutlarını, hayallerini, çelişkilerini, ayak uydurma çabalarını ve yaşadıkları dramı inceler. Bunu yaparken de taraf tutmaz, yalnızca yaşadığı çağa tanıklık eder. Çehov'un sanat anlayışı içerisinde bu önemli bir noktadır. Çehov'un mesaj vermek, doğruyu ya da çözüm yolunu göstermek gibi bir amacı yoktur. Bu düşüncesini dostu Suvorin'e 30 Mayıs 1888'de yazdığı mektupta şöyle açıklar:

Bana öyle geliyor ki yazar, sorunları çözümlenmeye kalkmamalıdır. Yazarın görevi, konuşan kişilerin kimler olduklarını, nasıl ve hangi koşullar altında konuştuklarını betimlemektir. Sanatçı, kişilerini, onların sözlerini yargulamamalıdır. Yalnızca tarafsız bir tanık gibi davranmalıdır. (...) Benim görevim işimin hünerini bilmek, yani önemliyi önemsizden ayırt etmek, kişileri açıklamak ve onları kendi dilleriyle konuşturmadır.

Çehov'un “şakalar” olarak nitelendirdiği tek perdelik küçük oyunları, gülmece yazarlığının, vodvil ile farsı birleştiren güldürü türünün örnekleridir. Gogol ve Turgenyev'den esinlenmiştir.

Çehov, oyun yazarı olarak ününü 1898'de Moskova Sanat Tiyatrosu'nda oynanan Martı adlı oyunuyla kazanmıştır. Martı, Rus tiyatrosunda yeni bir çığır açmıştır. Bu oyunun başlıca özelliği, Çehov'un öbür büyük oyunlarında da açıkça görüleceği gibi, gündelik yaşamın, görünüşte önemsiz olanın daha derin katlarına inerek, bunlara yüksek düzeyde dramatik bir nitelik kazandırmasıdır. Çehov, Martı'yı “komedy” olarak nitelendirirken, Vanya Dayı'yı “taşra yaşamından sahneler”, duyarlı insanların istekleri ve düşleriyle modern yaşamın bayağılıkları arasındaki çelişkiyi gösteren Üç Kız Kardeş'i dram olarak tanımlar. Aristokrasinin kaçınılmaz çöküşü ve değer yargılarıyla yeni güçlerin ve kuşakların değerleri arasındaki çelişkiyi yansıttığı Vişne Bahçesi oyununu da yine “komedy” olarak nitelendirir.

19. ve 20. Yüzyıl Rus ve dünya edebiyatında derin etkiler bırakmış olan Çehov, bugün de en çok oynanan ve yorumlanan oyun yazarlarından biri olma özelliğini korumaktadır.

ESERLERİ

Başlıca Öyküleri: Önemli Bir Olay (1885), Başkalarının Derdi (1886), Besleme (1888), Köpeğiyle Dolaşan Kadın (1889), Sıkıcı Bir Öykü (1889), Sürgünde (1892), Doktorun Karısı (1895), Bir Sanatçının Öyküsü (1896), Köylüler (1897), Aşk Üzerine (1898), Kabuğuna Sinmiş Adam (1898), Çukurda (1900), Nişanlı Kız (1903)...

Kısa Oyunları : Dağ Yolunda (1884), Tütünün Zararları (1886), Kuğunun Şarkısı (1888), Ayı (1888), Teklif (1888), Bir Evlenme (1889), Jübile (1891)

Oyunları : İvanov (1887), Orman Cini (1889), Martı (1896), Vanya Dayı (1899), Üç Kızkardeş (1900), Vişne Bahçesi (1903)

2.2. DÖNEM

Yukarıda da altını çizdiğim gibi Çehov, yaşadığı döneme (yani 19.yüzyılın sonu ile 20.yüzyılın başı) tanıklık eder.

19.yüzyıl, Batı Uygarlığı tarihi için, ani ve keskin dönüşümlerin, -daha yerinde bir deyimle- “devrimler”in yüzyılıdır. Yalnız “siyasal” değil, “iktisadi” ve “sosyal” alanda da böyledir. Öylesine değişikliklerdir ki bunlar, yeni bir yön verir tarihe, yeni bir hız kazandırır.

Ama yalnız Batı uygarlığının tarihine değil, bütün insanlığın tarihine de...19.yüzyılı iyi anlayabilmek için, öncelikle biraz daha geriye gidip Fransız Devrimi’ne bir göz atmamız gerekir.

Nereden kaynaklanıyordu Fransız Devrimi?

18.yüzyılda filozoflar, akıl adına, örflere dayanan mutlak monarşiyi sert bir eleştiriye tabi tutmuşlardı. Öte yandan, soylular ve ruhban, Fransız toplumunun bu ayrıcalıklı sınıf ve zümreleri, bu ayrıcalıklarını haklı gösterecek hiçbir etkin rol oynamıyorlardı. Oysa burjuvazi iktisadi planda en zengin, giderek egemen bir sınıf durumuna geldiği halde bu ayrıcalıklardan yararlanamıyor ve bunun sonucu olarak da bu ayrıcalıkların kaldırılmasını istiyordu. Zamanla bu sınıfın çıkarları hem feodal toprak düzeniyle, hem de kentlerdeki zanaat erbabının ilişkilerini düzenleyen korporasyonların sıkı disipliniyle çelişkiye başlar.

Köylülere gelince, bu çok yoksul ve kültürsüz kitleler, ilkel koşullar altında ve sefalet içinde yaşıyorlardı.

Fransa'da devrim öncesi sosyal sınıflar tablosunun bu görünüşü,devrimin temel nedenleridir.

Fransız Devrimi'nin ilkelerini, başta "İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi" simgeler. J.J. Rousseau'dan esinlenen bu bildiriye göre, insanın doğuştan birtakım hakları vardır; toplum, bu haklara saygı duymakla hükümlüdür.

Bildiri, başta iki temel hak tanıyor. Özgürlük ve eşitlik.

Burada kısaca özetlemeye çalıştığımız Fransız Devrimi'nin bir diğer getirisi de "milletler ilkesi"dir. Milletler ilkesine göre, her halkın, ırkı, dili ya da gelenekleri bakımından kendine özgü bir varlığı vardır. Bunun sonucu olarak da, her halk, bir "bağımsız devlet" halinde örgütlenebilir.

Bu düşünce Fransız Devrimi'nden önce ortaya çıkmıştır. Ancak Fransız Devrimi, bu düşünceyi biçimlendirmiş, ona bir saygınlık ve önem kazandırmış ve bu arada

dayandığı temeli de değiştirmiştir: Gerçekten o zamana değin, bireylerle devlet arasındaki ilişki, monarşik bir temele dayanıyordu. Fransız Devrimi'nde kral ortadan kaldırılınca, ortaya çıkan boşluğu "ulusal egemenlik" düşüncesi doldurmaya başladı.

1814'lerden başlayarak, milliyetler ilkesi, Avrupa'da güçlü bir akım haline gelir. 19. yüzyılın özellikle ikinci yarısında, bazen liberal kurumlardan yararlanarak, bazen ihtilallere başvurarak, monarşilerin surlarında açtığı gedikleri durmadan genişletecektir bu ilke.

Yeni Avrupa

Ve en büyük darbelerden birini Osmanlı İmparatorluğu'na vuracaktır milliyetler ilkesi: 1830'larda Yunanistan'ın bağımsızlığını tanıyan Osmanlı Devleti'nden, daha sonraki yıllarda Sırbistan, Romanya, Bulgaristan, Arnavutluk birer birer kopacaktır. İçinde birbirinden farklı on halkı barındıran Avusturya-Macaristan İmparatorluğu da aynı akıbete uğrar. Bunun gibi 1830'da Belçika, Pays-Bas'dan; 1920'de İrlanda İngiltere'den ayrılır. İki yeni güç ortaya çıkmıştır bunların yanı sıra: 1870'de İtalya, 1871'de de Almanya doğar.

Sanayi Devrimi ve Sonuçları

Sanayi Devrimi ya da Endüstri Devrimi, Avrupa'da 18. ve 19. yüzyıllarda yeni buluşların üretime uygulanması ve buhar gücüyle çalışan makinaların makinalaşmış endüstriyi doğurması, bu gelişmelerin de Avrupa'daki sermaye birikimini arttırmasına denir.

NEDENLERİ

Sanayi devrimini 16. ve 17. Yüzyıldaki dinsel, siyasal, bilimsel ve felsefi düşünceler hazırlamıştır. Protestan Reformu "bugün çok çalışıp yarını düşünmeyin" önemli bir

değer olarak yerleştirmiştir. 17. yüzyılda Aydınlanma Çağı filozofları bilimsel yöntemi ve rasyonel düşünme ilkelerini geliştirmişlerdir. Fransız Devrimi, Napolyon aracılığıyla bu düşünceleri Avrupa'ya yaymıştır. 17. yüzyılın bilimsel buluşları, sanayi devriminin teknolojik gelişmelerine kaynak oluşturmuştur.

Sosyal Ekonomik Nedenleri

Düşünsel nedenlerin yanında, sanayi devrimini doğuran diğer nedenler şunlardır:

- a) Hızlı nüfus artışı. 16. yüzyıldan başlayarak Avrupa'nın nüfusu hızla arttı.
- b) Tarımdaki gelişmeler bu sektördeki nüfus ihtiyacını azaltarak bu nüfusun kentlere göç etmesine neden oldu. Böylece kent sanayine hazır işgücü oluştu.
- c) Yaşam düzeyinin yükselişi. Eskiden lüks sayılan şeker, kahve, çay gibi mallar artık orta sınıf ve alt sınıflar için doğal bir gereksinme olmaya başlıyordu. Bu da dolaylı olarak tüketim malı talebini arttırdı.
- d) Geniş çaplı yağmalar, sanayi devriminin en önemli finans kaynağı olmuştur. Gerek İspanyollar tarafından yağmalanan Orta Amerika altınları, gerekse de İspanyol gemilerini vuran, yağmacıları yağmalayan İngiliz gemileri, Avrupa'ya tonlarca altın taşımıştır. Bütün bunlar 16. ve 17. yüzyıllarda, sanayi devrimine götüren süreçleri desteklemiştir.
- e) Hindistan'da 23 Haziran 1753 tarihinde, Fransız birliklerini savaş alanında yenen İngilizler, Hint-Moğol imparatorlarının devasa hazinesine el koymuşlardı. Bu hazinenin İngiltere'ye taşınmasıyla bu ülke ekonomisinde ortaya çıkan para ve finans olanaklarının, dokuma ve buhar makineleriyle ilgili tüm teknik buluşların 1758-1791 tarihleri arasında gerçekleşmesini açıklamada birincil argüman olduğu söylenebilir. 18. ile 19. yüzyıllar arası oluşmuştur.
- f) Sömürgecilik. Avrupa ülkeleri yeni koloniler oluşturarak buradan getirdikleri malları sanayide kullanmaya başladılar, işlediler ve tekrar sömürgelere sattılar.
- g) Küçük burjuvazinin gelişmesi ve orta sınıfın zenginleşmeye başlaması bir itici kuvvet oldu.

- h) Kapitalizm. Orta sınıfın zenginleşmesi sürecine paralel olarak kapital birikimi oluşmaya başladı. Böylece yeni yatırım alanları aranmaya başlandı.
- i) Taşıma ve teknolojiye meydana gelen gelişmeler

İNGİLTERE'DE SANAYİ DEVRİMİ

Sanayi devriminin önce İngiltere'de başlamasının birkaç nedenini şöyle sıralayabiliriz.

İngiltere'de uzun süredir bir anayasal monarşi düzeni oluşmuştur. Bu düzenin temelinde mülkiyet hakkının ve bireysel hak ve özgürlüklerin korunması yatar.

- a) 18. yüzyıl İngiltere'si zaten dünyanın mali merkezi konumunda idi. Borsa ve bankacılık sektörleri diğer ülkelerden çok ileri idi.
- b) Parlamento, kapitalizm ilkeleri doğrultusunda iç piyasada özgür rekabeti önleyici bütün engelleri kaldırmıştı.
- c) İngiltere, sanayi için gerekli en temel hammaddeler olan kömür ve demir yönünden zengin yeraltı kaynaklarına sahipti.
- d) İngiltere, dünyanın en büyük sömürge imparatorluğu idi. Bu da ona hammadde kaynakları ve üretilmiş mallar için geniş pazar olanağı sağladı.
- e) İngiliz donanması ve güçlü ticaret filoları, taşımacılığı kolaylaştırdı.
- f) İngiltere Avrupa'da zaten Rönesans döneminden beri dokumacılık sanayinde başı çekiyordu.
- g) İngiltere bir ada ülkesidir. Bundan dolayı Avrupa'daki derebeylik mücadelesi, savaşlar, mezhep kavgaları gibi olaylardan uzak kalmıştır.

FABRİKA SİSTEMİNE GEÇİŞ

Fabrika sistemi ile üretim, talep artışı doğrultusunda bir gereksinme olarak ortaya çıktı. Büyük makineler ev üretimi için elverişsizdi. Bu nedenle evler yerine işçilerin

makinelerin bulunduğu büyük binalara giderek çalışma sistemi, başka deyişle fabrika sistemi süreç içinde meydana geldi.

Fabrika sistemi hızlı üretim gibi olumlu sonuç yanında sosyal açıdan olumsuz birtakım sonuçlar da doğurdu. Erkek işçiler yanında, hatta onların yerine (daha ucuza çalıştıkları için) çocuk ve kadınlar çalıştırılmaya başlandı. 20 saate kadar varan iş saatleri küçük çocuk ve kadınları eziyordu.

Buna rağmen ücretler yetersizdi. İşçilerin kalifiye olması artık o kadar önemli değildi. Makineler tekdüze, basit, mekanik hareketler yapabilen herkesle çalışabiliyordu. Kalifiye işçilerin normal ücretle iş bulması imkânsızlaşıyordu.

DİĞER TEKNOLOJİK GELİŞMELER

Buharlı makine. Sanayi devriminin en önemli gelişmelerinden birisi buharlı makinenin bulunuşudur. 1763'de James Watt, İskoçya'da buharla çalışan makineyi buldu. Bu makinenin gelişmiş biçimi, makine çağının gerçek başlangıç noktasını oluşturur.

- a) 1807'de Robert Fulton adındaki Amerikalı buharlı makineyi gemilere uyguladı. 1840'da ilk düzenli okyanus ötesi buharlı gemi seferleri başladı.
- b) 1825 tarihinde ilk kez buharlı makine lokomotiflerde kullanılmaya başlandı.
- c) 1844'de Samuel Morse Amerika Birleşik Devletleri'nde ilk ticaret amaçlı telgraf servisini hizmete soktu.
- d) 1876'da Alexander Graham Bell telefonu buldu.
- e) Tarım teknolojisinde gelişmeler sağlandı. Almanya bu alandaki gelişmelere öncülük etti. Almanlar pancardan şeker çıkarma tekniğini buldu. Bir başka Alman kimyager suni gübreyi yaptı. 1834'de bir Amerikalı mühendis bir biçerdöver icat etti. 1870'lerden sonra konserve yiyecek imalatı hızlı bir biçimde arttı.

- f) 1830 – 1860 arasında İngiltere’de daha etkili maden tasfiye yöntemlerinin geliştirilmesine paralel olarak kömür üretimi hızla arttı. Çünkü yüksek demir ve çelik talebi bu yöntemler sayesinde kolayca karşılanabiliyordu.
- g) Bu üretim sayesinde 1800 – 1830 arasında köprü, kanal, demiryolu vb. gibi inşaatlar hızla arttı. 1850’lere kadar genelde İngiltere'nin tekelinde olan sanayi devrimi, bu tarihten sonra tüm Avrupa’ya ve Amerika Birleşik Devletleri’ne yayıldı. Günümüzde ise, gelişmekte olan ülkelere doğru bir yönelme gözlenmektedir.

SANAYİ DEVRİMİNİN SONUÇLARI

Batının Toplumsal Sınıf Yapısında Değişmeler

Sanayi devrimi Avrupa'da burjuva sınıfının yapı değiştirmesine ve yeni bir işçi sınıfının doğmasına yol açtı. Eski burjuva sınıfına şimdi fabrika sahipleri de katılmıştı. Burjuva sınıfı artık her ülkede en zengin sınıfı oluşturuyordu. Ancak ülkelerin çoğunda orta sınıf pek çok siyasal ve sosyal haklardan mahrumdular. Bu haklarını elde etmek için 19. yüzyılın bitişini beklemek gerekecekti.

Avrupa'da sanayi devrimi öncesinde de bir işçi sınıfı vardı. Ancak bu sınıf her zaman çoğunlukta ama bilinçsiz durumda idi. Sanayi devrimi sonucunda işçi sınıfı bilinçlenmeye başladı. Toplumların hemen hepsinde en kalabalık sınıfını oluşturdu. İşçi sınıfı, yoğunluğuna karşın ekonomik ve siyasal haklardan mahrumdu. Ücretleri düşük, yaşama ve çalışma koşulları çok kötüydü. Çalışma saatleri uzun, fabrikalar havasız ve her türlü sağlık koşullarından uzaktı.

Siyasal açıdan oy hakları yoktu. Sendikalaşma ve grev yasaktı. Ancak işçiler artık bu durumun farkında ve bilincindeydiler.

SOSYALİZMİN GELİŞMESİ

Sanayi devriminin yarattığı işçi sınıfı hakları ile ilgili olarak sosyalizm görüşü ortaya çıktı. Bu görüş önceleri ütopyik sosyalizm olarak gelişti, daha sonra Karl Marx ve Friedrich Engels sosyalizmi geliştirerek bilimsel sosyalizmi ortaya koydular. Böylece toplumdaki uzlaşmaz sınıflar (burjuvazi ve proleterya) arasındaki çatışma daha çok keskinleşti. Sosyalizm, komünist topluma geçiş için bir araç olarak kabul edildi.

Kentleşme ve Nüfus Artışı

Sanayi devriminin bir başka etkisi de nüfus artışı konusunda oldu. Sanayileşme sayesinde tarım makineleşmiş, böylece aynı miktar toprak daha fazla insanı besleyebilir hale gelmişti.

Ayrıca kent sanayi tarım sektörü dışındaki insanlara iş sağlayarak daha fazla insanı besleyebilir duruma gelmişti.

Sanayi devrimi kentlerde nüfus yığılmalarına da neden olmuştur. 1920'lerde A.B.D. nüfusunun yarısı kentlerde yaşıyordu. Kentleşme önemli sorunları da beraberinde getirdi. Gecekondu bölgeleri büyüdü. Bu bölgeler havasız, pis ve kalabalıktı.

KİTLE TOPLUMU

İşçilerin fabrikalarda toplanması ve fabrikaların da kentsel alanlara yığılmasıyla giderek kentler kırsal alanları yutmaya başladı. Bu gelişme tıp bilimindeki yeniliklerle ortaya çıkan nüfus artışı ve bu nüfusu doyurmak için gıda maddesi bulma çabalarıyla birleştiğinde 20. yüzyılın değişmez özelliği olan kitle toplumu tarihteki yerini aldı.

19. YÜZYILIN KÜLTÜREL TABLOSU

19. yüzyıl düşüncesinin niteliği

19. yüzyılın belirgin özelliğinden söz açmak pek öyle kolay olmayacaktır.

Başta, böyle bir belirgin özelliği biçimlendiren sosyal ortam, 1800’lerde başkadır, 1900’lerde çok daha başkadır: Yüzyılın başlarında, bilim, sanat, ve felsefenin, kısacası kültürün meraklıları, bir azınlıktır. Ama yüzyılın sonlarında, çerçevesi hayli genişlemiş sosyal tabakalar, kültürel gelişmeler hakkında bir düşünce sahibi olabilmektedir. Onların yardımcıları vardır biçimde yazılmış eserler ve konferanslar... Özellikle basın tekniğindeki gelişmeler, gazetelerin fiyatını “tek kuruşa” indirerek, yüzyılın ilk yarısındaki çerçevesi hayli dar okuyucu zümresi yerine, büyük kitlelere hitap etmenin yollarını açmıştır.

19. kültürel yaşamı, herhangi bir çağdan daha karmaşıktır. Değişik nedenlerden ileri gelmektedir bu:

- a) Kültürel yaşamın coğrafi sınırları, başka kıtalara doğru genişlemiştir: Amerika ve Rusya bu kültürel yaşamın içindedir ve önemli katkıları olmaktadır bu yaşama.
- b) 18. Yüzyıldan beri yapılan yeniliklerin belli başlığı kaynağı olan bilim, özellikle jeolojide, biyolojide, fizikte ve organik kimyada yeni keşifler yapmıştır.
- c) Makineli üretim, toplum yapısını derinden derine değiştirmiş ve insanlara, doğa karşısındaki güçleri bakımından yeni bir görüş kazandırmıştır.

Son olarak geleneksel düşünce, siyaset ve ekonomi sistemlerine karşı, gerek felsefe alanında, gerek siyasal alanda köklü bir başkaldırı, o zamana değin dokunulmaz sayılan pek çok inanca ve kuruma karşı saldırılara girilmesine yol açtı.

Bu başkaldırmanın, biri romantik, öteki akılcı iki farklı biçimi vardır: Romantik başkaldırı, Byron, Schopenhauer ve Nietzsche'den, 20. Yüzyıla dek uzanır. Akılcı başkaldırı ise, 18. Yüzyıl Fransız filozoflarıyla başlar, biraz yumuşatılmış olarak İngiliz felsefesi köktencilerine geçer, sonra Marx'ta daha köklü bir biçime bürünürken, aynı zamanda bilimsel bir içerik de kazanarak, ilk sosyalist devrimin gerçekleştiği Sovyet Rusya'da somut sonuçlarına ulaşır.

Bilimlerin gelişimi

19. yüzyılda Batı'da en başta göze çarpan şey, bilimlerin olağanüstü gelişimidir. Fizik ve kimyadaki gelişmeler, yalnız kuramsal planda kalmaz, çok geçmeden uygulamaya da geçer. Dinamo, patlamalı motor, elektrik lambaları, yapay boyalar, insanların günlük yaşayışına girmekte ve ona bir renk ve çeşitlilik katmaktadır.

Doğa bilimlerine gelince: 18. Yüzyılın ortalarında başlayan araştırma ve sınıflandırmalar, 19. Yüzyılda daha büyük bir yoğunluk kazanır. Ve bunlardan dünyanın ve canlıların gelişimi ile ilgili "toplayıcı bir görüş" varılacaktır.

O zaman değin hayli ampirik kalmış olan tıp, mikroplar dünyasının keşfiyle çok geçmeden gerçekten bir bilim niteliğini alacaktır.

İnsan bilimlerinde de büyük gelişmeler olmaktadır; özellikle tarihte böyledir. "Durağan" bir tarih anlayışı yerine, "dinamik" bir tarih anlayışı geçmektedir. 18. yüzyıldan gelen ve 19. Yüzyılın özellikle doğa bilimlerindeki buluşlarıyla zenginleşen "ilerleme" kavramı tarihin açıklanmasında da kullanılmaktadır. Filoloji ve arkeolojinin de yardımıyla, tarih bir bilimdir artık. Kendine özgü nesnel inceleme yöntemleri vardır ve bunlara dayanarak, geçmişin olayları sıkı bir eleştiri süzgecinden geçirilmektedir.

19. yüzyılda, insan bilimlerinde bir başka önemli gelişme, toplumbilimin (sosyoloji) doğuşudur. Toplumbilim, -öğretilerden farklı olarak- sosyal olayları, doğa

bilimlerindeki gibi pozitif yöntemlerle ele almak savıyla doğar.Fransa’da Auguste Compte’un yarattığı bu yeni bilim, çok geçmeden büyük gelişmeler kaydedecektir.

Felsefi düşünce

19. yüzyılda, Batı’da, bilimlerdeki o olağanüstü gelişme ve ilerleme düşüncesinin gitgide güç kazanması, felsefi düşünceyi de etkilemiştir.

18. yüzyılın filozoflarına, onların mekanik ve bazılarında rastlanan maddeci görüşlerine karşı, aynı yüzyılın sonlarında bir tepki başlayacaktır. Almanya’da Kant, metafiziğe dalmadan “manevi değerler”e yeniden bir saygınlık kazandırmaya çalışır.Daha sonra Hegel, maddesel dünyadaki diyalektik gelişmelerin, düşüncenin diyalektik gelişmesinin bir yankısı olduğunu söyleyecektir.Bu düşünce, 19. Yüzyılın ortalarına gelmeden büyük bir tepkiyle karşılaşır.Karl Marx’ın da içinde olduğu bu akım, düşünce dünyasındaki değişmelerin madde dünyasındaki değişmelerin bir yankısı olduğunu ileri sürer.

19. yüzyılın ortalarında, felsefi düşünce bakımından Almanya’da bu gelişmeler olurken, Fransa’da Auguste Compte, “Pozitivizm”i kurmaktadır.Pozitivizme göre, gerçek bilgi bilimsel bilgidir.Bu bilgi ise, denemeyle ve denemeye dayanan usavurma ile kazanılır.”Doğaüstü”nü reddeden pozitivizm, 19. Yüzyılın sonlarına doğru bir tepkiyle karşılaşır.Bu tepkiyi Bergson temsil eder ve aklın her şeyi açıklayamayacağını söyleyerek, gerçeğe varmanın bir başka yolu olarak sezgiyi ileri sürer.

Edebiyat ve sanat

Toplum ve düşünce planındaki gelişme ile edebiyat ile sanattaki gelişme arasında da yakın bir paralellik görülüyor.

19. yüzyılın ortalarına değin egemen olan romantizm, doğaya ve duygulara yakınlığı, lirik çıkışlarıyla, bir yerde, 19. Yüzyılın ilk yarısındaki o coşkun ve tutkulu araştırmacılığın dile getirilmesidir.

Yüzyılın ortalarından başlayarak gerçekçilik (realizm) kendisini gösterecektir. Bilimlerdeki o büyük gelişmelerle gözleri büyüyen bilimci akım çok geçmeden, edebiyatta da yankısını bulur.Doğalcılık (natüralizm) böyle doğar.Natüralizm, edebiyatta ifade aracı olarak başta “roman”ı seçecektir.Müziği o kadar değil ama, görsel sanatları derinden derine etkileyecektir bu akım.

Empresyonizm (izlenimcilik) bu etkileşimden doğan ilk sanat akımlarından biridir.

Son olarak 19. Yüzyılın bitimine doğru gözüken spritualist düşünce akımı, edebiyatta çeşitli arayışlara yol açacaktır. Fransız sembolizmi, eşyanın gizemli köşelerine eğilmek savını taşıyan akımlardan biridir. Müziğin folklor ve ulusal kaynaklara yönelmesi de bu döneme rastlar.16. yüzyılda kurulmuş olan resmin temel ilkelerinden de dönüş başlamıştır. Ressamın fırçası artık perspektifin kanunlarına değil, başta sezgi ve hayale dayanmaktadır.

19.YÜZYIL'DA RUSYA

19. yüzyılın ortalarından itibaren, Rusya'nın Sibirya'ya doğru yayılışı başlar.Sibirya'nın fethi, Çin'le ilişkileri kolaylaştırır.Orta Asya ile Kafkasya'yı da içine alan Rus yayılışı, bütün bir 19. Yüzyıl boyunca sürecektir.

Rusya'nın Batı ile ilişkileri, Büyük Petro'dan çok önceleri başlamış olsa da, Batı uygarlığının etkilerini hızlandıran Büyük Petro olmuştur.

Büyük Petro'nun başlattığı hareket, 20. Yüzyıl başlarına değin sürer.Bütün bu gelişim içinde birbirine zıt iki akım biçimlenir:Batıcılar ve Slavcılar. Batıcılar, Batı uygarlığının

her şeyiyle benimsenmesinin şart olduğunu savunurken; Slavcılar, yeni Rusya'nın kaynaklarının kendi geçmişinde aranması gerektiğini ileri sürer.

Saray ve konaklara, zamanın Fransız ve Alman örf ve adetleri girer.18. yüzyılda, soylular ve burjuvazi, temel olarak Fransız toplumunu örnek almıştır. Batı Avrupa'yla bu ilişkiler, 19. Yüzyılda daha da sıklaşacaktır. Bu arada kadın da kapalılıktan kurtulmuştur. Ama bütün bunlar, aslında egemen sınıf ve zümrelerin çerçevesini aşmaz; kentlerde yaşayan emekçi halk ile köylüler, bu değişimin ve yaşam tarzının dışındadır.

Yaşayıştaki bu değişikliğin yanı sıra, Batı sanat ve edebiyatı da Rusya'ya girer.Özellikle Aydınlanma yüzyılının (18. Yüzyıl) Fransız sanat ve edebiyatı gözdedir.Bu etkilerin açtığı yolda, 19. Yüzyılın büyük Rus edebiyatı doğacaktır.

Batı'nın etkisi, siyasal planda daha sınırlı oldu.Zaman zaman İngiliz parlamentarizmi ile Fransız anayasalcılığına özenilse de bundan gelecek vaat eden sonuçlar doğmaz.Bu 1905'lere değin sürecektir.1905'te, II.Nicolas, bir anayasa yayımlayıp parlamentoyu (DUMA) topladığında, aslında Batı'nın etkisi bitmiş, Rusya'da oluşmakta olan devrimin etkisi başlamıştı.

Batı, en belirleyici rolünü iktisadi planda oynar.Büyük Petro2dan, II. Aleksandr'a değin, ampirik yollarla, Batı öykünmesi birtakım fabrikalar kurulur.Ama temelde çok önemli bir şey eksiktir: Ulaştırma araçlarındaki eksikliğin yanı sıra, sermaye birikimi tamamlanmamış ve örgütlenmemiştir.

Bu borçlanarak sanayileşmenin birtakım sonuçları olur:

- a) Diplomatik planda, Çar yönetimi, Batı'daki alacaklılarına bağımlı duruma düşmüş, giderek onların denetimine girmiştir.

- b) Ama sosyal planda, önce sayıca, sonra etki bakımından ağırlığını gösteren bir işçi sınıfı doğar.1905 Devrimi, ve özellikle 1917 Devrimi, büyük ölçüde bu sınıfın varlığıyla açıklanabilir.

Düşünceler planında, Batı'nın etkisi daha da ağır bastı ve Çar yönetimine karşı muhalefetin doğuşunda büyük katkısı oldu. Başlangıçta, siyasal sorunların yine siyasal önlemlerle çözülebileceği düşünülür; soylular sınıfının liberal kanadının bu konuda ağır bastığını görürüz. Bu ilk liberal canlanması, Çar yönetimi, hapis ve Sibiryaya sürgünleri ile yanıtlanır.Liberal canlanış, 1815 Aralık'ında bir başkaldırı ile daha belirgin olarak tekrarlanır.Hareket, anayasalı bir rejim ve belki de cumhuriyet istemektedir.Ancak, halkın çoğunluğunun katılmadığı başkaldırı şiddetle bastırılır.

Sosyal sorunlar sivilite ve keskinlik kazandıkça, reform yanlıları, çözüm yolları için gözlerini daha çok Batı'ya çevirir: Alman felsefesi ile ilgilenilir; Batı'daki bilimsel araştırmalar dikkatleri toplar; sosyal eleştiri ve ütopyacı sosyalizm, Fransa'dan çıkagelir. Dernekler kurularak, batılı düşünürlerin eserleri üzerine çalışmalar yapılır. Ancak bu dernekler kapatılır, bazı Rus aydınları da Batı'ya gitmeyi yeğler.

İşte bu dönemde, yepyeni bir düşünce akımı Rusya'ya girer; "Marksizm" dir bu akım. Marksizm, Rusya'daki devrimci çevrelere, 1864 yılından başlayarak ağır ağır girer. Başta Çar yönetiminin sansürüyle karşılaşır.

Cenevre'de Rus aydınları "Emeğin Kurtuluşu" adını taşıyan kuruluşun temellerini atar. Bunun yanı sıra, işçi hareketi de gelişmekte ve çeşitli bölgelerde örgütlenmektedir. Ancak bu hareketler arasında bir birlik yoktur. Lenin bu dönemde ortaya çıkar.

1898'de Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi kurulur.

1900 yılında Kuvayımilliyeye çıkarılmaya başlanır. Zürih'te yayımlanır ama bütün Rusya'ya dağıtılır.

1903'de Londra Kongresi'nde, Lenin kendi parti anlayışını açıklar. Bu parti anlayışı kongredeki çoğunlukça kabul edilir. Rusça'da çoğunluğa "Bolşevik" dendiği için daha sonra bu görüşte olanlara "Bolşevikler" denecektir.

1905 Devrimi gerçekleşir. Bu devrimi meşrutiyetçi ve demokrat burjuvalar yönetir. Devrim, Çar yönetimince bastırılır.

1912'de, Prag Kongresi'nde parti, "Bolşevik" adını alır ve yeniden eyleme koyulur.

Ekim 1917'de Bolşevik Devrimi gerçekleşir. Ekim Devrimi'yle, Rusya'daki burjuva ve toprak sahiplerinin iktidarı devrilmiş, Bolşevik Parti yönetiminde, işçi – köylü bağlaşıklığına dayanan ve Sovyet devlet biçimine dönüşen "proletarya" diktatoryası kurulmuştur.

19. YÜZYIL RUS EDEBİYATI

...1812'de Napoleon'un seferinden sonra, bütün edebiyat türlerinde devler yetiştirmiştir Rusya.

Rus edebiyatının büyüklüğünün en büyük sebebi, Rus dilidir. Zengin bir kelime hazinesi ve değişik, çeşitli üsluplara yatkın bir yapısı vardır Rusçanın...

Rus halkını tanımanın en sağlam yolu, Rus edebiyatını bilmektir. Tartışmayı seven, kadere inanan, acı çektikçe şüpheli olan bir insandır Rus insanı. Arkadaşlarını, tabiatı, hayvanları sever.

Öteki Avrupa ülkeleri gibi, Rusya da önce Fransa, İngiltere ve İtalya'da yazılan eserlerden etkilenmiştir. Kendi kaynaklarını bir yana itmiş, halk türkülerini, masallarını umursamaz olmuştur.

Aleksandr Puşkin'le (1799-1837) birlikte, yabancı klasisizm ve romantizmin yerini, yerli bir gerçekçilik aldı. Gerçi Puşkra, Shakespeare'den, Scoott'dan, Byron'dan, Schüler'den etkilenmişti, ama bk taklitçi değildi. Kullandığı yalın, basit dil ve ele aldığı konular birçok yazar peşinden sürükledi. Şiirlerinden başka oyunları da (bu arada 1825'te yazdığı Boris Godunov) – yabancı ülkelerde bile- ilgi uyandırdı.

Puşkin'in hayatının başarısı da başarısızlığı da, 1833'te evlendiği güzel bir kadın yüzündendir. Ne sevgi, ne de eserlerine ilgi bulabilmiştir ondan... Onun yüzünden bir düelloda öldürülmüştür. Kadının tek faydası Puşkin'in edebiyata ölümsüz kadın tipleri katmasına sebep olmaktır. Yevgeni Onegin adlı uzun şiir geliyor insanın aklına.

Aleksandr Griboyedov (1795-1829), Moskova toplumuna dair yazdığı canlı komedilerle tanınır. Kişilerinin gerçekliği bakımından Moliere'i, oyun yapısı bakımından da Beaumarchais'yi andırır biraz.

Mihali Tureviç Lennontov (1814-1841), Puşkin'in ölümüne dair yazdığı şiirle ülkeyi sarstığı zaman yalnız yirmi üç yaşındaydı. Çar'a seslenen bu sik yüzünden Kafkasya'ya sürülmüştü şair. En iyi eserleri de o sürgünde yazılmıştır. 1840'ta yazdığı Zamanımızın Bir Kahramanı, adlı romanı önemlidir.

Yazdığı bir oyun yüzünden memuriyetinden atılan Aleksandr Nikoloyeviç Ostrovski (1823-1886), gerçekçi Rus tiyatrosunu yaratan sanatçdır. Orta sınıf halfan yaşayışını, dertlerini yansıtan bu yazar çeşitli konulara el atmıştır. Yoksulluk Ayıp Değil ile Fırtına adlı oyunları en iyi eserleridir.

19. yüzyılda, Rus romanı deyince beş yazar geliyor insanın aklına. Bu beş yazarın ilki olan Nikolay Gogol, (1809-1852) Ukrayna köylülerini anlatan bk destancıdır sanki. Gerçekçiliğine kattığı mizah apayrı bir özellik vermiştir ona.

Dört çeşit edebiyat türünde kalem oynatmıştır Gogol... Tiyatro alanında, değerli komedisi Müfettiş, ünlü oyun yazarları arasına sokmuştur onu. Kişiler ve durumlara uyguladığı eşsiz mizah, günümüzde bile -bütün rengiyle, canlılığıyla— durmaktadır... Taras Bulba gibi bk destan yerebilmiş, gerçekçi romanın en güzel örtmeklerinden birini ustalıklarla yaratabilmiştir. Ölü Canlar.

Bir Rus Hamleti'ni anlatan Oblomov, gerçekçi bir incelemedir sanki. Öteki dört yazarın yanında Gonçarov (1812-1891)'un adı pek anılmaz.

Zengin bk ailenin çocuğu olan İvan Turgenyev, (1818-1883) her çeşit Rus insanını yazmış, ama en çok köylüleri anlatırken başarı göstermiştir.

Anlatımı ve şiir gücü çok etkili bir sanatçıydı. Tabiatı anlatırken kullandığı kelimeler, benzetmeler birinci sınıf bir yazar kılmıştır onu. Aşk kavramını büyük bir anlayışla ele almış, gereken önemi vermiş ona...

En güzel romanları şunlardır: Rudin, Akşamüstü, Babalar ve Oğullar, Duman ve Bakir Toprak.

Freud, Dostoyevski (1821-1881) kadar hiçbir yazardan psikoloji öğrenmediğini söylemiştir. Hearn de, onun insan kalbinin derinliklerine ne kadar kolayca inebildiğini belirtmiştir. İyi ile kötüye onun kadar ustaca eğilen, kişilerin iç çatışmalarını onun kadar verebilen bir başka yazar daha yoktur belki.

Moskova'da doğup büyümüş olan Dostoyevski'nin ilk eseri İnsancıklar'dır. Bu eserden dört yıl sonra, sosyalist bir topluluğun üyesi olduğu için ölüme mahkum edilmiş, ama son dakikada karar değiştirilerek Sibiryaya sürülmüştür. Ölü Bir Evden Hatıralar o günleri anlatır. 1859'da bağışlandı, acı çekmeyi öğrenmiş olan bir yazardı artık. Dine, Hıristiyanlığa eğilmiş, kötülükleri değil, günah denen şeyi incelemeye başlamıştı. Onun dev romanları hakkında bilgi vermek bile sayfalarca sürer; onun için, başlıca eserlerinin

adlarını vermekle yetinelim: Ezilenler, Ecinniler, Suç ve Ceza, Budala, Karamazof Kardeşler...

Leo Tolstoy (1828-1910), zengin bir ailenin çocuğuydu. St. Petersburg'a gidip hukuk öğrenimi yapmak istedi, ama eğlenmeye, kumara, aşka daldı. Askerlikten sonra köylülerin kalkınması için çalışmaya başladı; eğitim yöntemleri buldu, okuma ve aritmetik kitapları yazdı. 1862'de Savaş ve Barış'ı yayımlamaya başladı; bu eseri Anna Karenina takip etti. 1879'da içinde bulunduğu zengin, soylu sınıftan ayrılarak köylülerin arasına karıştı. 1879-92'de İtirafım, 1884'te Dinim ve Sanat Nedir?, 1886'da da Karanlığın Gücü adlı eserlerini yayımladı. Ölümünden sonra Dirilme ise 1899'da yayımlanmıştır.

1881'den sonra Rusya'yı saran umutsuzluk duygusunu, yeni bir toplum olma çabasını en iyi veren oyun yazar şüphesiz Antoa Çehov'dur (1860-1904)... Ellerinden bir şey gelmeyen insanların umutsuzluğunu ustalıkla yansıtmışta. Bu umutsuzluğu mizahla verebilme gücü ölümsüz yapmıştır onu...

Çehov kırk dört yaşındayken öldüğü zaman, dört eşsiz oyun bırakmıştı arkasında: Martı, Vanya Dayı, Üç Kız Kardeş, Vişne Bahçesi... (Richard Alcock, Kısa Dünya Edebiyatı, Çev. Ülkü Tamer, İstanbul 1961, s. 175 – 178, 190 – 193)

2.3. OYUNUN FABELİ

Moskova'ya dönme hayali kuran üç kız kardeş, bir taşra kentinde yaşamaktadır.

Evlerine gelen çeşitli kesimlerden misafirleri onların bu sıkıcı yaşamlarını bir nebze olsun çekilir kılar.

Ancak bu misafirlerin çoğunun kentten ayrılmasıyla sıkıcı ve hayal kırıklıklarıyla dolu yaşamlarının içine adeta gömülürler.

Yaşamlarını değiştirecek güçleri olmadığı için hayatın onlara sunduklarıyla yetinmek zorundadırlar.

2.4. ESERİN İDEASI (ANAFİKİR)

Hayal edilen yaşama ulaşabilmek için yalnızca hayal etmek yetmez. Onun için çaba da harcamak gerekir. Yoksa hayatın getirdiklerine hapsolursunuz ve mutluluğu asla yakalayamazsınız.

2.5. ESERİN TÜRÜ

Anton Çehov'un "Üç Kızkardeş" adlı eserinin türü dramdır.

2.6. ESERİN KONUSU (TEMA)

Umut.

Eser boyunca, tüm karakterlerin geçmişlerine duydukları özlemlerini ve geleceğe dair umutlarını anlattıklarını görürüz. Bugünlerinden hoşnut değillerdir ve gelecek güzel günleri umut ederek yaşarlar.

2.7. ESERİN ÖZETİ

Kuzey Rusya'da bir taşra kentinde Olga, Maşa ve İrina adlı üç kız kardeş erkek kardeşleri Andrey ile birlikte oturmaktadırlar. Artık hayatta olmayan babaları General Prozorov'un askeri birliklerin başına atanmasıyla, Moskova'dan on bir yıl önce kente gelen üç kız kardeş Moskova özlemiyle yaşamaktadırlar.

En büyükleri Olga yirmi sekiz yaşında bekar bir lise öğretmenidir.İkinci kardeş Maşa yirmi bir yaşında ve öğretmen olan Kuligin'le evlidir.İrina henüz yirmi yaşında,bekar ve çalışma hevesiyle yarıp tutuşan üçüncü kız kardeşidir.

1. PERDE

Aylardan mayıstır ve güneşli güzel bir hava vardır.İrina'nın isim günüdür ve evde konuklar vardır.İrina'nın hayranlarından Baron Tuzenbah ve Yüzbaşı Solyoniy,evde kiracı olarak kalan ve artık mesleğini unuttuğunu söyleyen doktor Çebutikin ve Andrey'in beğendiği taşra kızı Nataşa konuklar arasındadır.Moskova'dan taşraya yeni gelen batarya komutanı Albay Verşinin de Prozorovlar'ın evine ziyarete gelir.Verşinin Moskova'yı anlatır,kızlar hayranlık ve özlemle onu dinler.Tuzenbah, İrina'ya aşkını itiraf eder.Toplantı sırasında Andrey, Nataşa'ya evlilik teklif eder.

2. PERDE

Aradan dokuz ay geçmiştir. Nataşa ve Andrey evlenmişlerdir ve bir çocukları olmuştur. Moskova'da üniversite profesörü olması ve kız kardeşlerini de Moskova'da yanına alması beklenen Andrey ,hayalkırıklığı yaratıp belediyede yazman olmuştur, kumara başlayıp borca girmiştir.Karısı Nataşa belediye başkanı olan Prototov ile görüşmeye başlamıştır.Verşinin Maşa'ya aşkını itiraf etmiştir.İrina telgrafhanede çalışmaya başlamıştır.Solyoniy, İrina'ya aşkını itiraf etse de karşılık bulamaz.

3. PERDE

Aradan dört yıl geçmiştir.Kasabada yangın çıkmıştır.Verşinin ve Maşa aşklarını yaşıyorlardır artık.Maşa bu durumu kardeşlerine açıklar.İrina çalışma hayatından artık nefret ettiğini söyler.Olga, İrina'ya Tuzenbah ile evlenmesi konusunda tavsiyede bulunur.Nataşa ile Olga tartışır,Nataşa evdeki yönetimi ele geçirmek

üzeredir.Çebutikin, Nataşa'nın belediye başkanıyla kırıştırdığını söyler.Verşinin tugayın başka bir yere sevk edileceği haberini verir.

4. PERDE

Aradan bir yıl geçmiştir. Tugay kasabadan artık ayrılıyordur. Olga müdire olmuştur. İrina Tuzenbah ile evlenmeyi kabul etmiş ve öğretmenlik sınavını kazanmıştır. Nataşa evde yönetimi tamamen ele geçirmiştir. Verşinin Maşa'ya veda eder. Solyoniy Tuzenbah'ı düelloya davet etmiştir ve bu düello sonunda Tuzenbah ölür. Üç kız kardeş umutsuzluk ve çaresizlikle baş başa kalır.

3. KARAKTER ÇALIŞMALARI

3.1. KARAKTER İNCELEMESİ VE OTOBİYOGRAFI

Aleksandr İgnatyeviç Verşinin 43 yaşında batarya komutanı olan bir yarbaydır. Karısı, kaynanası ve iki kız çocuğuyla yaşıyor. Bu onun ikinci evliliğidir ve mutlu olduğu söylenemez; çünkü karısı intihar girişimlerinde bulunan sorunlu bir kadındır. Kızlarına ise çok düşkündür. Moskova'dan tayin olan Verşinin ,üç kız kardeşi çocukluklarından beri tanımaktadır. Verşinin daha genç bir teğmen iken üç kız kardeşin babaları da aynı tugayda albaydır. Verşinin'in çapkın olduğunu söyleyebiliriz, gençken ona "Aşık Binbaşı" lakabı takılmıştır. Dış görünüşü etkileyicidir. Doğaya düşkün, okumayı çok seven, konuşkan biridir. Zengin değildir. Asker olmaktan memnundur. Felsefeye düşkündür. Gelecek hakkında umutludur. Mutluluğa inanmadığını söylemesine rağmen Maşa ile yaşadığı aşk onun fikrinin değişmesini sağlar. Bu mutluluğu yakalamasına rağmen -belki de ikisinin de evli olması sebebiyle-onu devam ettirmek için çaba harcamaz ve tayin olduğu Polonya'ya gider.

3.2. ROLÜN BÜYÜK İSTEĞİ VE ÜSTÜN AMACI

Verşinin, hiç memnun olmadığı hayatını değiştirmek istiyor. Yeni hayata başlamak için yeni bir aşk ilişkisi bulmak, ayrıca gelecekte daha güzel olacağına inandığı dünyaya küçük de olsa iz bırakabilmek üstün amacı.

3.3. OLAYLARIN SIRALAMASI

1.PERDE

Olga, Maşa ve İrina salonda birlikte dirler. Olga babalarını bir yıl önceki ölümünden, on bir yıl önce Moskova'dan bu küçük taşra kentine taşınmalarından ve kardeşlerin durumundan ve Moskova'ya dönme isteklerinden söz eder.

Baron Tuzenbah onlara Yarbay Verşinin'in onları ziyaret edeceğini söyler ve onun hakkında bilgi verir.

Çebutikin ile İrina yaşamın anlamı ve mutluluk hakkında sohbet ederler.

- a) Tuzenbah çalışmanın ve emek harcamanın önemi üzerine konuşur.
- b) Verşinin eve gelir ve kendini tanıtır.
- c) Verşinin'in Moskova'dan tayin olduğunu öğrenen Olga, Maşa ve İrina çok heyecanlanır. Verşinin'in kız kardeşleri daha çocukluklarında tanıdığı ortaya çıkar.
- d) Verşinin, Çebutikin ve Tuzenbah geçmiş ve gelecek hakkında konuşurlar.
- e) Kız kardeşler arasında Andrey ile Nataşa'nın ilişkileri konuşulur.
- f) Andrey salona gelir ve Verşinin ile tanışır.
- g) Kız kardeşleri Andreyden övgüyle bahsederler ve ondan çok şey beklediklerini söylerler.
- h) Prozorov kardeşlerin (Olga, Maşa, İrina ve Andrey) eğitiminden bahsedilir. Bu eğitimin taşrada yaşayan biri için lüks olduğu konuşulur ancak Verşinin bu görüşe karşı çıkar.
- i) Verşinin özel hayatından bahseder. Mutlu olmadığını söyler.
- j) Maşa'nın kocası Kuligin gelir.
- k) Tuzenbah İrina'ya olan aşkı bahseder.
- l) Andrey isim kutlamasına katılan Nataşa'ya evlilik teklif eder.

2. PERDE

- a) Nataşa ve Andrey evlenmişlerdir ve bir de çocukları olmuştur. Andrey belediye meclisinde yazman olarak çalışmaya başlamıştır. Ayrıca kumar oynama alışkanlığı edinmiştir.
- b) İrina telgrafhanede çalışmaya başlamıştır ancak memnun değildir.
- c) Maşa Verşinin'e kocasından memnun olmadığını söyler.
- d) Verşinin Maşa'ya aşık olduğunu söyler.
- e) Verşinin gelecekte dünyanın nasıl bir yer olacağı ve mutluluk hakkında konuşur.
- f) Verşinin kızların Moskova hayalinin onlara mutluluk getirmeyeceğini söyler.
- g) Verşinin'e karısının kendini zehirlediğini bildiren mektup gelir ve Verşinin evden ayrılır.
- h) Solyoniy ve Tuzenbah neden anlaşamadıklarını konuşurlar.
- i) Andrey ve Çebutikin sohbet ederken Andrey evliliğin sıkıcılığından, Çebutikin ise yalnızlığın kötülüğünden bahseder.
- j) Solyoniy İrina'ya olan aşkını itiraf eder. İrina'dan beklediği karşılığı bulamaz. Solyoniy İrina'ya bir rakibi olması durumunda onu öldüreceği tehdidinde bulunur.
- k) Nataşa İrina'dan odasını oğlu Bobik'e vermesini ister.
- l) Belediye başkanı Protopopov Nataşa'yı troyka gezisine çağırır. Nataşa bu daveti kabul eder.
- m) Verşinin Prozorovların evine döner ancak Maşa'nın oradan ayrıldığını öğrenir. Kuligin'e içki içme teklifinde bulunur, Kuligin reddeder.
- n) Olga Andreyin kumarda iki yüz ruble kaybettiğini öğrendiğini söyler.
- o) İrina Moskova'ya gitme isteğini yineler.

3.PERDE

- a) Kasabada büyük bir yangın çıkmıştır.
- b) Nataşa bir de kız çocuk doğurmuştur.

- c) Olga dadiya kötü davrandığı için Nataşa ile tartışır.
- d) Verşinin'in ailesi de yangın sebebiyle Prozorov'ların evinde kalmaktadır.
- e) Verşinin ve Maşa artık aşklarını yaşıyorlardır.
- f) Verşinin tugayın Polonya ya da Çita'ya sevk edileceği haberini verir.
- g) Çebutikin Nataşa'nın belediye başkanı Protopopovla kırıştırdığını söyler.
- h) Olga, Maşa ve İrina, Andrey hakkında konuşurlar.
- i) İrina çalışma hayatını sevmediğini, mutsuz olduğunu ve Moskova'ya gitme umudunun yok olmaya başladığını söyler. Olga İrina'ya Tuzenbah ile evlenmesini önerir.
- j) Maşa İrina ve Olga'ya Verşinin ile aşk yaşadıklarını itiraf eder.
- k) Andrey Olga ve İrina'ya karısı, evliliği, belediyedeki görevi ve kumar alışkanlığıyla ilgili bir konuşma yapar.
- l) İrina Olga'ya Tuzenbah ile evlenmeyi kabul edeceğini söyler.

4.PERDE

- a) Askerler kasabadan artık ayrılıyordur.
- b) Kuligin müfettiş olmuştur.
- c) Olga ise müdiredir artık.
- d) İrina öğretmenlik sınavını kazanmıştır ve ertesi gün Tuzenbah ile nikahı kıyılacaktır.
- e) Andrey artık Nataşa'yı bayağı bulduğunu söyler.
- f) Nataşa evde yönetimi tamamen ele geçirmiştir.
- g) Verşinin önce İrina ve Olga ile daha sonra Maşa ile uzun uzun öpüşerek vedalaşır ve kentten ayrılır.
- h) Herşeyin farkında olan Kuligin ne olursa olsun karısını sevdiğini söyler.
- i) Nataşa evde yapacağı değişiklikleri sıralar daha sonra ise İrina'nın giyimini eleştirir.
- j) Bir gece önce Solyoniy'in düello davetini kabul eden Tuzenbah'ın ölüm haberi gelir.

4. ROLÜN YORUMU

Verşinin Moskova'dan tayin olarak, üç kızkardeşin yaşadığı taşra kentine gelmiş bir subaydır. Mutsuz bir evliliği ve iki kızı vardır, onlara çok düşkündür. Bu ikinci evliliğidir ve bunda da aradığını bulamamıştır. Özel hayatında yaşadığı bu hayalkırıklığı, Verşinin'i başka arayışlara itmiştir. Öte yandan Verşinin, geleceğe dair saptamaları olan, düşünen, eleştiren bir aydın portresi çizer. Ancak konuşmalarında eleştirdiği aydınlardan pek farklı bir portre değildir bu.

Verşinin, gelmekte olan yeni düzeni, değişen dünyayı haber vermektedir. Sürekli gelecekte ve geleceğin, bugünden daha iyi olacağından söz eder. En büyük çelişkisi ise, tüm bunların farkında olmasına rağmen, umutlarını gerçekleştirmek için hiçbir adım atmamasıdır. Tıpkı üç kızkardeş gibi... Yaptıklarının ya da yapmak isteyip de yapamadıklarının pişmanlığı Verşin'in peşini hiç bırakmaz. Kendi yaşamının değişebileceğine dair bir inancı yoktur. Dolayısıyla bu yönde hiçbir çaba harcamaz. Bunu yerine (Çehov'un birçok oyunundaki birçok karakter gibi) sürekli gelecek güzel günlerden bahseder. Mutsuzdur ve mutluluğu yakalayabileceğine inanmaz. Verşinin'e göre mutluluk, gelecek kuşakların hakkıdır.

Verşinin, gelecek günlerle ilgili sözlerinde sürekli olarak, değişimden bahseder. Yaşamın hiçbir zaman aynı kalmadığının, her zaman gelişerek değiştiğinin altını çizer. Bu aslında tam olarak diyalektiktir.

İnsanlığın, hak ettiği geleceğe sahip olabilmesinin yolunun eğitimden geçtiğine inanır. Verşinin'in eğitime büyük inancı vardır. Hemen bugün etkisini göremesek de, eğitilmiş insanlar azınlıkta, kaba ve cahil insanlar çoğunlukta olsa da eğitimden asla vazgeçilmemesi gerektiğini ısrarla savunur. Çünkü bugün azınlıkta olan eğitilmiş kişiler, giderek daha fazla insanı etkileyecek, yıllar belki de yüzyıllar içinde sayıları artacak ve onlar çoğunluğu oluşturacaktır. Gelecek güzel günlerin anahtarı, bugün gereksiz gibi görünse de, eğitimdedir.

Eğitimin yanı sıra, Verşinin, çalışmanın da toplum ve gelecek için çok önemli olduğuna inanır. Kurtuluş, eğitimde ve çalışmaktadır. Bu ikisi birbirini beslemelidir.

Verşinin, başkalarında fark ettiği ya da eleştirdiği birçok davranışı kendi de gerçekleştiriyor. Yaşamın kendisinin başlı başına bir mucize olduğunu söylemesine rağmen, bu düşüncesini kendi hayatına yansıtamıyor. Tıpkı birçoğumuz gibi...

Verşinin karakterinin, oyun boyunca yaptığı felsefi konuşmalarda, sürekli olarak aynı şeyleri tekrarladığını görürüz. Bu adeta bize taşra hayatının sıkıcı, durağan, tekdüze ve eylemsiz yaşam tarzını yansıtır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi yaşam sürekli değişir, yenilenir. Dolayısıyla sürekli kendini tekrarlayan bu karakterler, gelmekte olan yeni düzen karşısında yenilgiye uğrar.

5. SONUÇ

Anton Çehov'un "Üç Kızkardeş" adlı oyunundaki "Verşinin" karakterini yorumlayabilmek için, yazarın hayatını, yaşadığı dönemi, oyunun geçtiği dönemi inceledim. Bu bana oyunun geçtiği atmosferi anlamamda yardımcı oldu.

Hem "Verşinin" karakterinin, hem de oyundaki diğer karakterlerin içinde buldukları durumu, isteklerini, amaçlarını tek tek irdeledim.

Canlandırdığım karakteri dürüst kılabilmek için, sahne üzerinde yaptığım her şeyin sebeplerini, repliklerimin hangi koşullar altında söylendiğini, nerede olduğumu inceledim.

Elbette tüm bunları, Çehov'un dünya görüşü ışığında yapmaya çalıştım. Onun bu oyunla anlatmak istediklerine, "Verşinin" karakteriyle aracı olmayı amaçladım. Bunu yaparken de, günümüz oyunculuğunun şekillenmesinde çok büyük rolü olan Stanislavski'nin geliştirmiş olduğu metottan yararlandım.

KAYNAKÇA

- Armaoğlu, F., 2006, *19. yuzyıl siyasi tarihi 1789 – 1914*, 4. Baskı, İstanbul, Alkım Yayınları.
- Çalışlar, A., 1995, *Tiyatro ansiklopedisi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Çehov, A., 2006, *Büyük oyunlar*, 2. Baskı, Atal Behramoğlu (Çev.), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Orijinal Basım Tarihi: 1900
- Çehov, A., 1944, *Üç Kızkardeş*, Hasan Ali Ediz (Çev.), İstanbul: Maarif Matbaası, Orijinal Basım Tarihi: 1900.
- Çehov, A., 2006, *Köpeğiyle dolaşan kadın*, Ergin Altay (Çev.), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Çehov, A., 1985, *Bozkır*, Mehmet Özgöl (Çev.), İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Sander, O., 2000, *Siyasi Tarih 1918 – 1984*, 13. Baskı, Ankara, İmge Kitabevi.
- Şener, S., 1998, *Dünden bugüne tiyatro düşüncesi*, 3. Baskı, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Tanilli, S., 1999, *Uygarlık tarihi*, İstanbul: Adam Yayınları.

EKLER

Ek 1: Üç Kız Kardeş

BİRİNCİ PERDE:

VERŞİNİN(Maşa ve İrina'ya): Kendimi tanıtmakla şeref duyarım! Verşinin! Sonunda sizi görmek ne güzel, vay vay vay! Nasıl da değişmişsiniz!

İRİNA: Buyrun, oturalım. Hoşgeldiniz.

VERŞİNİN (neşeli): Ne kadar sevinçliyim, bilseniz ne kadar! Ama siz, üç kız kardeştiniz. Çok iyi anımsıyorum, üç küçük kızdınız. Yüzlerinizi gözümün önüne getiremiyorum şimdi ama, babanız albay Prozorov'un üç küçük kızı vardı, bunu çok iyi anımsıyorum, gözlerimle de gördüm. Zaman nasıl da geçiyor! Ah, ah, ah nasıl da geçiyor zaman!

TUZENBAH: Aleksandr İgnatyeviç Moskovalıdır.

İRİNA: Moskovalı mı? Siz Moskovalı mısınız?

VERŞİNİN: Evet, oralyım. Rhmetli babanız Moskova'da batarya komutanıyken, ben de aynı tugayda subaydım.(Maşa'ya)Bakın, sizin yüzünüzü biraz anımsar gibiyim.

MAŞA: Bense sizi hiç anımsamıyorum.

İRİNA: Olya! Olya!(Salona seslenir.) Olya, gelsene!

(Olga salondan konuk odasına gelir.)

İRİNA: Baksana, Yarbay Verşinin meğer Moskovalıymış.

VERŞİNİN: Siz Olga Sergejevna olmalısınız, en büyükleri... Siz Mariya... Siz de İrina, en küçükleri...

OLGA: Demek Moskovalısınız?

VERŞİNİN: Evet. Orda öğrenim gördüm, göreve orda başladım. Uzun süre orda görevde bulundum. İşte, şimdi de, gördünüz gibi, batarya komutanlığına atanıp buraya geldim! Sizleri, doğrusu ya, çok da iyi anımsayamıyorum, aklımda kalan, üç kız kardeş olduğunuz. Ama babanız zihnimde capcanlı... Şimdi gözlerimi kapasam, şurda karşımda görebilirim. Moskova'da ziyaretinize gelirdim.

OLGA: Ben de her şeyi aklımda tuttuğumu sanırdım, ama böyle, birdenbire olunca...

VERŞİNİN: Adım Aleksandr İgnatyeviç'tir.

İRİNA: Aleksandr İgnatyeviç, demek Moskovalısınız! Tam bir sürpriz oldu bu!

OLGA: Çünkü biz yine oraya taşınıyoruz...

İRİNA: Güze kalmadan, orda olacağımızı sanıyoruz... Doğduğumuz kentte... Moskova'da doğduk biz... Staraya Basmanaya sokağında...(ikisi de mutlulukla gülerler.)

MAŞA: Ansızın hemşehrimizle karşılaştık.(canlı) Durun, aklıma geliyor! Olya anımsıyor musun, bir "aşık binbaşı"nın sözü edilirdi evde. O sırada teğmendiniz ve birine aşıktınız... Ama nedense,"aşık binbaşı" diye takılırlardı size...

VERŞİNİN(güler): Ta kendisi... Aşık binbaşı... Doğru...

MAŞA: O zaman yalnız bıyıklarınız vardı! Nasıl da yaşlanmışsınız! Tanrım, nasıl da yaşlanmışsınız!

OLGA: Fakat saçlarınızda tek bir ak yok. Yaşlanmışsınız ama, yaşlı değilsiniz.

VERŞİNİN: Eh, ne de olsa kırk üç yaşındayım artık. Moskova'dan çok mu oldu ayrılalı?

İRİNA:On bir yıl.Maşa,ne oluyorsun?Ağlıyor,şuna bakın.. Dengi bozuk...(Gözyaşları arasından) Şimdi ben de ağlayacağım.

MAŞA: Bir şeyim yok. Hangi sokakta oturuyordunuz?

VERŞİNİN: Staraya Basmanaya'da.

OLGA: Biz de orda oturuyorduk...

VERŞİNİN: Bir ara Nemetskaya sokağında oturdum. Oradan Kızıl Kışlalara yürüyerek gidip gelirdim. Yol üstünde iç karartıcı bir köprü vardır. Altından şırıldayarak bir su akar. İnsan yalnızken içini bir keder kaplar.(Bir sessizlik...) Oysa buradaki ırmak nasıl geniş ve gür! Eşsiz güzellikte bir ırmağınız var!

OLGA: Öyle, ama soğuktur burası. Hem soğuktur, hem de sivrisineği pek boldur...

VERŞİNİN: Öyle demeyin! Çok sağlam havası var bu kentin, tam bir slav iklimi. Orman, ırmak... Kayın ağaçları... O güzelim alçakgönüllü kayınlar, tüm ağaçlardan daha çok severim onları. Burda çok güzel yaşanır. Fakat tren istasyonunun yirmi kilometre uzakta oluşu biraz tuhaf... Kimse de nedenini bilmiyor bunun.

SOLYONİY: Ben biliyorum.(herkes ona bakar)İstasyon yakın olsaydı uzakta olmazdı, uzakta olduğuna göre demek ki yakında değil.(Sıkıntılı bir sessizlik...)

TUZENBAH: Vasili Vasiliç şakacıdır biraz.

OLGA: Şimdi ben de anımsadım sizi. Evet evet, anımsıyorum.

VERŞİNİN: Annenizi tanırdım.

ÇEBUTİKİN: İyi kadındı, Allah rahmet eylesin.

İRİNA: Annemiz Moskova'da toprağa verildi.

OLGA: Novo-Deviçye'de...

MAŞA: İnanır mısınız, yüzünü gözlerimin önüne getirmekte güçlük çekiyorum artık. Bir gün gelecek, bizler de anımsanmaz olacağız. Unutulacağız.

VERŞİNİN: Evet. Unutulacağız. Yazgımız böyle yazılmış, elden ne gelir. Bize ciddi, önemli, hem de çok önemli görünen şeyler, gün gelecek unutulacak, ya da önemsiz görünecek(Bir sessizlik...)İşin ilginç yanı, gelecekte neyin önemli ve yüksek değerde, neyin zavallı ve gülünç sayılacağını bugünden hiç bilemeyişimiz. Geçmişte de Kopernik'in ya da sözgelimi Colomb'un buluşları başlangıçta gereksiz, gülünç şeyler sayılmadı mı? Ya da herhangi ahmağın yazdığı zırvalar gerçek olarak görülmedi mi? Tıpkı bunun gibi, ola ki bize böylesine olağan görünen şimdiki yaşamımız da, gün gelecek tuhaf, yakışsız, budalaca, pek de temiz olmayan ve hatta belki günahkâr bir yaşam sayılacak...

.....

VERŞİNİN: Demek İngilizce biliyorsunuz?

ANDREY: Evet. Babamız, Allah rahmet eylesin, eğitimimiz konusunda çok sıkı baskıya almıştı bizi. Size gülünç ve budalaca gelebilir ama onun ölümünden sonra şişmanlaşmaya başladığımı itiraf etmeliyim. Sanki vücudum bir baskıdan kurtuldu da, gördüğümüz gibi, bir yıl içinde böyle göbek bağladım. Ben ve kız kardeşlerim, babamın sayesinde Fransızca, Almanca, İngilizce öğrendik. İrina İtalyanca da bilir. Ama ne emekler pahasına!

MAŞA: Böyle bir kentte üç yabancı dil bilmek gereksiz bir lüks hatta lüks de değil gereksiz bir fazlalık, altıncı parmak gibi bir şey... Çok fazla gereksiz şey biliyoruz.

VERŞİNİN: Daha neler (Güler.) Demek çok fazla gereksiz şey biliyorsunuz? Akıllı, eğitim görmüş bir insanın gereksiz sayılacağı kadar geri, iç karartıcı bir yer bulunacağını sanmıyorum. Hiç kuşkusuz geri ve kaba olan bu kentin yüz bin kişilik ahali içinde, sizin gibi kimselerin sadece üç kişi olduğunu varsayalım. Çevrenizdeki bu kara yığınla başa çıkamayacağınız belli bir şey. Zamanla da yavaş yavaş gerileyecek, bu yüz bin kişilik kalabalığın içinde yitip gideceksinizdir. Yaşam ezecek, boğacaktır sizi. Ama yine de büsbütün yok olmayacaksınız, mutlaka bir iz bırakacaksınız. Sizden sonra sizin gibi altı kişi, sonra belki on iki kişi daha çıkacaktır, sonunda sizin

gibiler çoğunluk olacaktır. İki yüz yıl, üç yüz yıl sonra, yeryüzünde akıl almayacak kadar güzel, şaşırtıcı bir yaşam olacağına inanıyorum. İnsana öyle bir yaşam gerekir. Eğer onu yaşamıyorsak bugün, hiç değilse önsezisini taşımalı, beklemeli, düşlemeliyiz onu kendimizi hazırlamalıyız ona. Bunun içinde babalarımızın, dedelerimizin gördüklerinden, bildiklerinden daha çoğunu görüp bilmemiz gerek.(Güler) Oysa siz çok fazla gereksiz şey bilmekten yakınıyorsunuz.

.....

VERŞİNİN(Sahned e gezinerek):Sık sık düşünürüm: Yaşama yeniden, ama bu kez bilinçli olarak başlanabilseydi? Yaşamış olduklarımız, hani derler ya, taslak, öteki de onun temize çekilmiş i olsaydı, ne olurdu acaba? Sanırım her birimiz, her şeyden önce, yaşamış olduklarımızı bir daha yaşamamaya, ya da hiç değilse, kendimize bambaş ka bir yaşam ortamı, ne bileyim, söz gelimi, böyle çiçeklerle dolu, ışın içinde bir ev yaratmaya çalışırdık... Bir karım, iki de küçük kızım var. Ayrıca, karımın sağ lığı pek iyi değil, falan filan. Eh iş te, yaşama yeniden başlanabilseydi, evlenmezdim... Hayır, kesinlikle evlenmezdim...

İKİNCİ PERDE

MAŞA: Bilmiyorum.(Bir sessizlik...)Bilmiyorum. Alış kanlıkların rolü çok büyük kuşkusuz. Söz gelimi, babamız öldük ten sonra bir emir erimizin bulunmayış ına uzun süre alış amadık... Fakat alış kanlıklar bir yana, iç imdeki doğruluk duygusunun söylediği de bu. Belki baş ka yerlerde değildir, ama bizim kentin en doğru dürüst, en soylu, en kültürlü insanları, bana öyle geliyor ki subaylardır.

VERŞİNİN: Susadım. Bir bardak ç ay çok makbule geç erdi.

MAŞA (saate bakar)Birazdan getirirler. Evlendiğ imde on sekiz yaş ındaydım. Kocamdan korkuyordum. Öğ retmendi, bense henüz bitirmişt im liseyi. Olağ anüstü bilgili, akıllı, önemli biri gibi görünmüşt ü bana. Ş imdi yazık ki öyle görünmüyor.

VERŞİNİN: Hım... Evet...

MAŞA: Kocam neyse, ona alış tım artık. Ama genellikle siviller arasında, kaba, sevimsiz, terbiyesiz öyle çok insan var ki. Kabalık üzüyor beni. Bir insanın yeterince

kibar, yumuşak, sevimli olmadığını görmek acı veriyor bana. Hele kocamın arkadaşlarıyla, öğretmenlerle birlikte olmak gerektiğinde, dübedüz azap çekiyorum.

VERŞİNİN: Evet... Fakat bana öyle geliyor ki, sivil ya da asker fark etmez, hepsi bir. Aynı ölçüde can sıkıcı insanlar, hiç değilse bu kentte! Sivil ya da asker, buralı bir aydını dinleyin, ya karısından dert yanacaktır, ya evinden, ya yurtluğundan ya da atlarından... Rus insanının yaradılışında yüce düşünelere bir yatkınlık var, ama yaşamı neden böylesine yücelikten yoksun? Neden?

MAŞA: Neden?

VERŞİNİN: Neden dert yanar, yaka silker çocuklarından, karısından? Karısı, çocukları neden dert yanar, yaka silkerler ondan?

MAŞA: Bugün keyfiniz yerinde değil pek.

VERŞİNİN: Belki de Öğle yemeği yemedim, kahvaltı da yapmadım. Kızım hasta biraz. Kızlarım hastalanınca bir telaş alıyor beni. Neden böyle bir anneleri var diye vicdanım sızlıyor. Of, onu görmeliydiniz bugün! Nasıl basit bir yaratık! Sabahın yedisinde hırlaşmaya başladık. Dokuzda da ben kapıyı vurup çıktım.(Bir sessizlik...)Hiçbir zaman kimseye söz etmem bunlardan. Derdimi bir tek size döküşüm tuhaf bir şey.(Maşa'nın elini öper.)Darılmayın bana. Sizden başka kimsem yok, hiç kimsem...(Bir sessizlik...)

MAŞA: Rüzgâr nasıl da uğulduyor sobada. Babamızın ölümünden az önce de böyle uğuldamıştı borular.

VERŞİNİN: Kör inançlarınız var mıdır?

MAŞA: Evet

VERŞİNİN: Tuhaf. (Maşa'nın elini öper.)Olağanüstü, eşsiz bir kadınsınız! Olağanüstü, eşsiz! Karanlıktayız, ama gözlerinizin pırıltısını görüyorum.

MAŞA(Bir başka sandalyeye oturur):Burası daha aydınlık...

VERŞİNİN (sessizce gülerek): Seviyorum, seviyorum... Gözlerinizi seviyorum, hareketlerinizi seviyorum. Düşlerime giriyorlar...

MAŞA(Sessizce gülerek):Bana böyle şeyler söylediğinizde gülmekten kendimi alamıyorum... Oysa korkuyorum çok. Bir daha böyle şeyler söylemeyin, lütfen... (Sesini alçaltarak) Ya da söyleyin, bence hepsi bir. Gelenler var, başka şeyler konuşalım.

.....

VERŞİNİN: Eh, çay gelmediğine göre, bari felsefe yapalım.

TUZENBAH: Hadi. Ama hangi konuda?

VERŞİNİN: Hangi konuda mı? Gelin bir şeyler düşleyelim. Sözgelimi, bizden iki yüz, üç yüz yıl sonraki yaşamın nasıl olacağını.

TUZENBAH: Hadi! Bizden sonra insanlar balonla uçacaklar, ceketlerin modası değişecek, belki altıncı bir duyu keşfedilecek ve geliştirilecek; ama o zorlu, o gizem ve mutluluk dolu yaşam hep aynı kalacak. Ve bin yıl sonra insanoğlu, tıpkı şimdiki gibi "Off, yaşam ne güç!" diye inleyecek ve bununla birlikte yine tıpkı şimdiki gibi ölümden korkacak ve ölmek istemeyecektir.

VERŞİNİN(Biraz düşünerek):Bilmem nasıl anlatmalı? Bana öyle geliyor ki her şey yavaş yavaş değişmek zorundadır ve hatta gözlerimizin önünde değişmektedir de. Ve iki yüz, üç yüz yıl sonra, hadi bin yıl olsun-çünkü önemli olan yılların sayısı değil-yeni, mutlu bir yaşam başlayacak. Biz bu yaşamı göremeyeceğiz kuşkusuz. Ama şimdiden onun için yaşıyor, onun için acı çekiyor ve onu yaratıyoruz. Varoluşumuzun amacı, siz buna mutluluğumuzun deyin isterseniz, sadece bundadır.(Maşa sessizce güler.)

TUZENBAH: Ne oluyorsunuz?

MAŞA: Bilmem. Bugün sabahtan beri gülüp duruyorum.

VERŞİNİN: Ben de sizin okuduğunuz okulda okudum. Harp Akademisine gitmedim. Çok okurum. Ama kitap seçmesini beceremem. Belki de bana hiç gereği olmayan şeyler okuyorum. Oysa yaşadığım sürece hep bir şeyler öğrenmek arzusuyla dolu içim. Saçlarım ağardı, yaşlı bir adam sayılabiliyorum artık. Ama bildiğim ne kadar az şey var, ah! ne kadar az! Yine de bana öyle geliyor ki en temel, en gerçek olan şeyi biliyorum, iyice biliyorum hem de. Bizler için mutluluk diye bir şey olmadığını, olması gerekmediğini ve olmayacağını size kanıtlayabilmeyi ne kadar isterdim... Bizim yapmamız gereken biricik şey, çalışmak, sadece çalışmaktır. Mutluluk ise bizden çok sonraki kuşaklardan torunlarımızın nasibidir. Varsın ben ulaşamayayım, ama hiç değilse benden sonra gelecek olanlar, torunlarımın torunları ulaşacaklardır ona.

TUZENBAH: Size kalırsa, mutluluğun hayalini bile kurmamalı! Ama ya ben mutluyum?

VERŞİNİN: Olamaz.

.....

MAŞA: Şimdi yaz mıdır, kış mıdır, farkında olmayan kişi ne mutludur. Sanki Moskova’da olsam, hava şöyleymiş böyleymiş umursamazdım gibi geliyor bana...

VERŞİNİN: Geçenlerde bir Fransız bakanının hapishanede yazdığı günceyi okudum. Panama olayından mahkûm olmuş. Hapishane penceresinden gördüğü, daha önce farkında bile olmadığı kuşlardan hayranlıkla, coşkuyla söz ediyor! Şimdi, hapishaneden çıktuktan sonra, onları yine fark etmez olmuştur. Siz de tıpkı öyle, Moskova’da Moskova’nın farkında olmayacaksınızdır. Bizler için mutluluk diye bir şey yoktur, onu sadece arzu ederiz.

ANFİSA (Çay dağıtırken): Size bir mektup var efendim.

VERŞİNİN: Bana mı? (Mektubu alır): Kızımdan. (Okur) Tabi, başka ne beklenirdi... Mariya Sergeyevna, bağışlayın, ben usulca çıkıp gideyim. Çay içemeyeceğim.(Heyecanlı, kalkar) Hep aynı hikâye...

MAŞA: Ne oldu? Sır değilse eğer...

VERŞİNİN(Sesini alçaltarak): Karım yine kendini zehirlemiş. Gitmem gerek. Kimse fark etmeden çıkarım. Korkunç can sıkıcı bütün bunlar!(Maşa’nın elini öper)Canım. Güzeller güzeli, olağanüstü kadın... Şuracıktan usulca sıvışayım...(Çıkar)

ÜÇÜNCÜ PERDE

VERŞİNİN: Yangında üstüm başım berbat oldu. İnsana benzer yanım kalmadı.(Bir sessizlik...)Dün şöyle bir çalındı kulağıma, bizim tugayı daha uzak bir yere sevk etmek istiyorlarmış. Kimisi Polonya’ya, kimisi Çita’ya diyor.

TUZENBAH: Ben de duydum. Ne demeli? Kent o zaman büsbütün boşalacak.

VERŞİNİN: Evet...(Güler)Tüm bunlar nasıl da tuhaf aslında!(Bir sessizlik...)Yangını duyunca hemen eve koştum: Yaklaşınca evimizin sapasağlam, tehlikenin dışında olduğunu gördüm. Fakat kızlarımın ikisi de, üstlerinde sadece iç çamaşırları, kapının eşşindeler, anneleri ortalıkta yok. İnsanlar telaş içinde gidip geliyor. Atlar, köpekler koşuşturuyor. Kızlarımın yüzünde kaygı, dehşet, yalvarış, daha bilmem neler... Bu yüzleri görünce, yüreğim burkuldu. Tanrım diye düşündüm, uzun bir ömür boyunca kim bilir daha neler yaşamaları gerekecek bu yavrucakların! Çocuklarımı kucakladığım gibi koşmaya başladım. Bir yandan da, daha neler yaşamaları gerekecek şu dünyada diye

düşünüyordum. (Alarm çanları... Bir sessizlik...) Buraya geldim, anneleri bağırıp çağırarak, sinir içinde çıktı karşıma...

(Maşa yastığı elinde girer, divana oturur)

VERŞİNİN: Ve o görüntü, kızlarımın üstlerinde sadece iç çamaşırıyla kapının eşğinde duruşları, alevlerden kızılışan sokak, o korkunç gürültü, bana düşmanın ansızın saldırıp yakıp yıktığı, yağmaladığı eski çağları düşündürdü... Aslına bakarsanız şimdi olanla geçmişte olan arasında ne fark var? Aradan yine bir süre, diyelim ki iki yüz, üç yüzyıl geçtikten sonra, bizim şimdi yaşadığımız şu hayattan da aynı ürküntüyle, küçümseyişle söz edeceklerdir. Bugüne ilişkin her şey kaba, dayanılmaz, bayağı ve çirkin görünecektir. Oh, yaşam ne güzel olacak o zaman! (Güler.) Özür dilerim, yine felsefe yapmaya başladım. Lütfen sürdürmeme izin verin! İçim şu an böyle şeyler söyleme isteğiyle öylesine dolu ki! (Bşr sessizlik...) Herkes uyuyor sanki. Evet, diyordum ki yaşam ne güzel olacak o zaman! Şöyle bir düşünün... Şimdi şu kentte birkaç kişisiniz, ama gelecek kuşaklar içinde sizin gibiler çoğalacak, sonra sayımız daha da, daha da artacak... Ve bir gün her şey sizin istediğiniz gibi değişmiş olacak, herkes sizin gibi yaşamaya başlayacak ve gün gelip yaşlandığınızda sizlerden de daha iyi insanlar gelecek dünyaya... (Güler.) Bir tuhafım bugün... İçim yaşamak isteğiyle dolup taşıyor... (şarkı söyler.) “Aşka her yaş boyun eğer, ateşi herkesi etkiler...” (Güler.)

MAŞA: Tram-tam-tam...

VERŞİNİN: Tam-tam...

MAŞA: Tra-ra-ra?

VERŞİNİN: Tra-ta-ta. (Güler.)

(Fedotik girer.)

FEDOTİK (dans ederek): Yandı, yandı! Her şeyim yanıp kül oldu!

(Gülüşmeler...)

İRİNA: Şaka ediyorsunuz. Her şeyiniz yandı mı gerçekten?

FEDOTİK (gülerek) : Her şeyim... Hiçbir şey kurtulmadı. Gitarım, fotoğraflarım, mektuplarım, hepsi yanıp kül oldu... Size armağan etmek istediğim bir not defteri vardı, o da yandı.

(Solyoniy girer.)

İRİNA: Hyır Vasili Vasiliç, çıkın lütfen. Buraya giremezsiniz.

SOLYONİY: Neden şu Baron girebiliyor da, ben giremiyor muşum?

VERŞİNİN: Gerçekten de gitmeli artık. Yangın ne durumda?

SOLYONİY: Sönmeye yüz tuttu diyorlar. Hayır, kesinlikle tuhaf bir şey bu. Neden şu Baron girebiliyor da ben giremiyorum?

(Cebinden çıkardığı bir şişeden esans sürünür.)

VERŞİNİN: Tram-tam-tam.

MAŞA: Tram-tam.

VERŞİNİN (Güler. Solyoniy'e): Salona geçelim.

DÖRDÜNCÜ PERDE

(Bir erkek ve bir genç kızdan oluşan iki kişilik bir gezici çalgıcı topluluğu, keman ve arp çalarak girer. Verşinin, Olga, Anfisa evden çıkarak bir dakika kadar sessizce dinlerler. İrina da onlara katılır)

OLGA: Bizim bahçe yolgeçen hanı oldu. Hem yayan, hem arabayla geçiyorlar. Dadı, çalgıcılara bir şeyler ver.

ANFİSA (Çalgıcılara biraz para verir): Tanrı yardımcınız olsun, cancağızlarım. (Çalgıcılar selam verip ayrılırlar.) Zavalcılıklar. Karınları tok olsa niye kapı kapı dolaşıp çalgı çalsınlar? (İrina'ya) Merhaba İrina'cığim! (Kucaklayıp öper İrina'yı.) Yavrum, kızım, sen gel de şimdi gör, nasıl yaşıyor dadın! Lisede, devletin verdiği evde, Olga'yla birlikteyiz. Allah şu yaşımda kapısız koymadı beni. Ben günahkâr, ömrümde hiç böyle rahat etmemiştim... Kocaman daire, devletin evi, kendi odam, kendi yatağım. Hepsi devletin. Geceleri uyanıp, hey Tanrım, hey Meryem Anamız, şükürler olsun, şu dünyada benden daha mutlu insan yok diyorum!

VERŞİNİN (saatine bakarak): Gidiyoruz Olga Sergejevna. Vakit geldi. (Bir sessizlik...) Tüm kalbimle iyilikler dilerim size... Marya Sergejevna nerede?

İRİNA: Bahçede bir yerlerde. Gidip bulayım.

VERŞİNİN: Lütfen. Hiç vaktim kalmadı.

ANFİSA: Ben de gidip arayayım. (Seslenir.) Maşeçka, neredesin Maşeçka! (İrina'yla bahçenin derinliğine doğru giderler.) Maşa! Maşeçka!

VERŞİNİN: Her şeyin bir sonu var. İşte biz de ayrılıyoruz artık. (Saatine bakar.) Kentte öğlen yamağı gibi bir şey verdiler, şampanya içildi, belediye başkanı bir

konuşma yaptı. Ben yiyip dinlerken, gönlüm burada, sizlerleydi... (Bahçede bakışlarını gezdirerek.) Alışmıştım size.

OLGA: Bir gün yine görüşür müyüz?

VERŞİNİN: Sanmam. (Bir sessizlik...) Karımla kızlarım iki ay daha buradalar. Artık bir şey olur, bir şey gerekirse...

OLGA: Tabi, tabi, elbette... İçiniz rahat olsun. (Bir sessizlik...) Yarım kentte tek bir asker kalmayacak artık ve her şey bir anı olacak ve kuşkusuz, yeni bir yaşam başlayacak bizler için... (Bir sessizlik...) Hiçbir şey gönlümüze göre olmuyor. Lisede müdire olmak istemiyordum, ama oldum. Demek Moskova'ya da gidemeyeceğiz...

VERŞİNİN: Hadi... Her şey için teşekkür ederim... Bir kusurum olduysa bağışlayın... Çok, pek çok gevezelik ettim, kusura bakmayın. Kemlikle anmayın beni...

OLGA (gözlerini kurular): Şu Maşa da nerede kaldı?

VERŞİNİN: Size daha ne söyleyeyim şu ayrılık öncesinde? Hangi konuda ahkam kesmeli?.. (Güler.) Yaşam güç. Pek çoğumuza karanlık ve çıkışsız görünüyor. Ama yine de gitgide daha aydınlık, daha yaşanılır oluyor ve büsbütün aydınlanacağı günler de uzak olmasa gerek. (Saatine bakar.) Ama ben gitmeliyim artık! Eskiden insan soyunun işi gücü savaşmaktı. Tüm varlığını seferler, akınlar, utkular doldururdu... Bütün bunlar, geride muazzam bir boşluk bırakarak geçmişe karıştı artık... Bu boşluğu hiçbir şey dolduramıyor henüz... İnsanlık tutkuyla arıyor onu, bulabileceğinden de kuşum yok. Ama ah, biraz daha çabuk olabilseydi... (Bir sessizlik...) Eğer çalışma sevgisine eğitimi, eğitime de çalışma sevgisini ekleyebilseydik, anlıyor musunuz... (Saatine bakar.) Fakat benim gerçekten gitmem gerek artık.

OLGA: Geldi işte.

(Maşa girer.)

VERŞİNİN: Vedalaşmaya geldim.

(Olga, vedalaşmalarına engel olmamak için bir parça yana çekilir.)

MAŞA (Verşinin'in gözlerinin içine bakarak): Elveda...

(Uzun bir öpüşme...)

OLGA: Yeter, yeter...

(Maşa şiddetle hıçkırır.)

VERŞİNİN: Yaz bana... Unutma beni! Bırak artık... Gecikiyorum... Olga Sergeevna, alın onu... Vakit geçiyor... Gitmeliyim... (Ağlayasıya duygulu, Olga'nın ellerini öper, Maşa'yı bir kez daha kucaklar ve hızla çıkar.)

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Ali Rıza Kubilay
Sürekli Adresi : Mecidiye Mah. Kumbaracıbaşı Sok. Can Apt. 8/3
Ortaköy / İstanbul
Doğum Yeri ve Yılı : Ankara – 1977
Yabancı Dili : İngilizce
İlköğretim : Çiğiltepe İlköğretim Okulu – 1991
Ortaöğretim : Ankara Lisesi – 1994
Lisans : Bilkent Üniversitesi MSSF Tiyatro – Oyunculuk Sanat Dalı
Yüksek Lisans : Bahçeşehir Üniversitesi
Enstitü Adı : İleri Oyunculuk Yüksek Lisans Programı
Çalışma Hayatı : 2004 – Bakırköy Belediye Tiyatroları
2003 – İstanbul Devlet Tiyatrosu